

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/360270875>

Türkiye'deki Akademisyenlerin Kültürel Sermayeleri (The Cultural Capital Levels of Turkish Academics)

Article in Journal of Higher Education and Science · April 2022

DOI: 10.5961/highereduci.1042305

CITATIONS

0

READS

256

1 author:

Engin Karadağ

Akdeniz University

172 PUBLICATIONS 1,488 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Higher education quality assurance [View project](#)

Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model [View project](#)

Türkiye'deki Akademisyenlerin Kültürel Sermayeleri

The Cultural Capital Levels of Turkish Academics

Engin KARADAĞ

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermayelerini araştırmaktır. Tarama deseninde tasarlanan çalışmanın verileri 14,215 akademisyenden elde edilmiştir. Sonuçlar, akademisyenlerin yarısından fazlasının annesinin, üçte birinin ise babasının ilkökul veya altı eğitim seviyesinde olduğunu, üçte birinin dört ve üzeri çocuklu ailelerden gelmekte olduğunu ve erken çocukluk dönemlerini köy veya kasabada geçirdiğini ortaya koymuştur. Yine her dört akademisyenden sadece biri okul öncesi eğitim almıştır. Akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermaye mirasları oldukça düşük olup kadın akademisyenlerin kültürel sermayeleri erkek meslektaşlarından anlamlı olarak yüksektir. Kültürel sermayesi en yüksek akademisyenler hukuk ve mimarlık, planlama ve tasarım alanlarından olup en düşük olanlar ise ilahiyat ile ziraat, orman ve su ürünleri alanlarındadır. Bu sonuçlarda hareketle gelecekteki çalışmalarda, kültürel sermayenin akademik performansa etkisinin değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Akademisyen, Beşerî sermaye, Kültürel sermaye

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the cultural capital of academics in Turkey acquired from their families. The study employed a survey design, and the data of the study were obtained from 14,215 academics. Regarding the educational level of the parents of the academics, the results revealed that more than half of their mothers and one-third of their fathers had a primary school degree or lower level of education. One-third of them grew up in families with four or more children, and they spent their early childhood periods in a village or a small town. Moreover, only one out of every four academics received pre-school education. The cultural capital of academics received from their families is relatively low, and the cultural capital of female academics is significantly higher than their male counterparts. The academics with the highest cultural capital are in the fields of law, architecture, planning, and design, while the lowest ones are in the fields of theology, agriculture, forestry, and aquaculture. Based on these results, it is recommended to evaluate the effect of cultural capital on academic performance in future studies.

Keywords: Academics, Human capital, Cultural capital

GİRİŞ

Bireylerin maddi olmayan varlıkları literatürde *Beşerî Sermaye Teorisi* (BST) olarak ifade edilmektedir. BST'nin analitik çerçevesi, 1950'li yıllarda Theodore Schultz ve Gary Becker gibi Chicago School of Economics'teki akademisyenler tarafından

geliştirilmiştir. BST, sadece bir teori değildir. Geniş bir insan ilişkileri yelpazesini belirli bir zihniyet ışığında analiz etmek ve buna göre politikalar önermek için kapsamlı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda eğitim merkeze alınır ve ekonomik kalkınmanın kaynağı olarak kabul edilir (Tan, 2014). Teoriye göre beşerî

Karadağ E., (2022). Türkiye'deki akademisyenlerin kültürel sermayeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(1), 234-243. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1042305>

Engin KARADAĞ (✉)

ORCID ID: 0000-0002-9723-3833

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Antalya, Türkiye
Akdeniz University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Antalya, Turkey
engin.karadag@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received : 24.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 16.02.2022

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

sermaye, bireyin ekonomik üretkenliğine katkıda bulunan herhangi bir bilgi stokunu veya doğuştan gelen/edinilmiş özellikleri ifade eder (Garibaldi, 2006).

BST'nin temelinde eğitim emeğin üretkenliğini, emeğin üretkenliği ise kazançları yönlendirir. Buna uygun olarak, eğitime yapılan yatırımın değeri, eğitilmiş emeğin yaşam boyu kazançlarıyla tanımlanır. Eğitim, iş, üretkenlik ve kazançlar doğrusal süreklilikte görülür. BST'ye ilişkin olarak literatürde çok sayıda teori ve kavramlaştırma bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni Bourdieu (1986) tarafından yapılan üçlü kavramsallaştırma: (i) ekonomik, (ii) sosyal ve (iii) kültürel sermaye. *Ekonomik sermaye*, ekonomik kaynakların (para, varlıklar ve mülkiyet) kontrolünü; *sosyal sermaye*, kalıcı bir kurumsallaşmış ilişkiler ağına sahip olmakla bağlantılı gerçek ve potansiyel kaynakları; *kültürel sermaye* ise bir kişinin toplumda daha yüksek bir sosyal statü elde etmesinde avantaj sağlayan bilgi ve entelektüel becerileri içermektedir.

Yükseköğretim kurumları gibi yüksek düzeyde beşerî sermayeye sahip örgütlerde, beşerî sermaye, çalışanlar arasındaki etkileşimi düzenler, örgütsel değerlere ve hedeflere güçlü bir bağlılık sağlar. Beşerî sermayenin yokluğunda ise örgütsel varlıklar etkinliğini kaybeder ve bu da kültürel ve ekonomik kalkınma süreçlerinde zorluklara neden olur. Kanıtlar (Huang ve ark., 2020; Kim & Shim, 2018; Santos ve ark., 2018), çalışanların iş performansını iyileştirmede beşerî sermayenin etkisini desteklemektedir. Bununla birlikte akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermayeleri hakkında şimdiye kadar çok az şey bilinmektedir. Bu kapsamda çalışmada Türkiye'deki akademisyenlerin kültürel sermayelerinin saptanmasına odaklanıldı. Yükseköğretim kurumlarının beşerî sermayeye diğer örgütlerden daha fazla değer verdiği algısı göz önüne alındığında, akademisyenlerin kültürel sermayelerini incelemek de faydalı olacaktır. Bu çalışmanın sonuçlarıyla, yükseköğretim kurumlarını geliştirmede kültürel sermayenin rolünü daha iyi anlamayı ve bu şekilde yükseköğretim literatüründeki önemli bir boşluğu doldurmak, yöneticilere ve politika yapıcılara ise, örgütsel performansı iyileştirmenin etkili yolları hakkında kanıta dayalı bilgiler sağlamak amaçlanmaktadır.

Çalışmanın bundan sonraki kısımları dört bölüm olarak yapılandırılmıştır. Bir sonraki bölümde literatür özetine ve araştırma sorularına; ikinci bölümde çalışmanın deseni, katılımcıları, veri toplama araçları ve veri analizi yöntemlerine; üçüncü bölümde analiz bulgularına; son bölümde ise araştırmanın sonuçlarına, çıkarımlara, sınırlamalara ve gelecekteki araştırma önerilerine yer verilmiştir.

KÜLTÜREL SERMAYE

Pierre Bourdieu'nun ortaya koyduğu "kültürel sermaye" kavramı pek çok akademik çalışmanın konusu olmuştur (Davies & Rizk, 2018). Bourdieu kültürel yeniden üretim teorisinde "kültürel sermaye" kavramını ilk olarak aile eğitim düzeyinin öğrenci başarısını nasıl etkilediğini açıklamak için ortaya atmıştır (Roose, 2015). Öncelikle sosyal farklılıkları "dilsel sermaye" kavramı ile açıklayan Bourdieu 1979'dan sonra "kültürel sermaye" ifadesini kullanmıştır (Robbins, 2005). Kültürel bilgi, alışkanlıklar ve zevklerden elde edilen avantajlar hakkındaki

bu argüman *Distinction*'da (Bourdieu & Passeron, 1979), farklı grupların yaşam tarzları, zevkleri, kültürel yeterlilikleri ve katılımlarının yanı sıra kültürel, ahlaki ve politik meselelerdeki tutumlarının analizini içermektedir.

Teoriye göre eğitilmiş ebeveynlerin çocukları, yalnızca ebeveynlerinden aldıkları pratik yardım sayesinde değil, aynı zamanda güzel sanatlar ve klasik müzik gibi üst düzey kültüre yakın aşinalıkları sayesinde çeşitli kazanımlar elde ederler, avantajlardan yararlanırlar (Bourdieu & Passeron, 1996). Yine Bourdieu (1986), Bourdieu ve Nice (2012) ve Gaddis (2013) kültürel sermayeyi bir toplumda baskın kültürel kodlara aşinalık olarak açıklamış ve kültürel sermayenin, ekonomik kaynaklara (ekonomik sermaye) ve sosyal ağlara (sosyal sermaye) eşdeğer bir kaynak olduğunu savunmuştur. Bourdieu'na göre kültürel sermaye başlı başına bir kaynak olmasının yanında ekonomik ve sosyal bir sermayeye dönüşebilmektedir (Jæger & Møllegaard, 2017).

Özetle en genel anlamda, "kültürel sermaye" kavramı, eğitim gibi alanlarda kazanım elde edilen kültürel özellikleri ifade eder. Bununla birlikte Bourdieu'nun bu kavramı zaman zaman farklı şekillerde ele alınmış ya da farklı araştırmacılar tarafından çeşitli biçimlerde yorumlanmıştır. Özellikle kültürel sermayeyi tanımlarken "güzel sanatlar" gibi dar bir alana sıkıştıran çalışmalar kültürel sermayenin eğitim sisteminde ödüllendirilen tüm beceri ve bilgi biçimlerini göz ardı ettikleri için eleştirilmiştir. (Sullivan, 2008).

Bourdieu'ye (1977, 1986) göre kültürel sermaye üç biçimde karşımıza çıkar: (i) somutlaşmış sermaye (dil, tavırlar, tercihler vb.), (ii) nesnelleştirilmiş sermaye (kültürel mallar, kitaplar, sanat eserleri vb.) ve (iii) kurumsallaşmış sermaye (eğitim düzeyleri). Bu üç yapının da sosyal üretimi desteklediğini söylemek mümkündür. Kültürel sermaye, sosyalleşme süreçleri, ebeveyn eğitimi, sosyal çevre ve aile bağları ve ayrıcalık kazandıran ilişkiler yoluyla meşrulaştırılmış bilgi ve sosyal eğilimlere atıfta bulunur. Kültürel sermaye, öğrencilerin giyinme, yürüme veya konuşma biçiminde somutlaştırılabilir. Ebeveynler farkında olmadan ya da bilinçli olarak kültürel sermayelerini çocuklarına aktarabilirler. Evde nesnelleştirilmiş ve somutlaştırılmış kültürel sermayeye maruz bırakılan çocuklar ailelerinin kültürel sermayelerinden farkında olmadan etkileneceklerdir. Bununla birlikte bazı aileler kültürel sermayelerini çocuklarına aktarmak için pek çok yatırım yapar. Zamanla çocuklar, ebeveynliklerinin ve davranışlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelen ebeveynlerin kültürel sermayesini, yani Bourdieu'nun habitus olarak adlandırdığı şeyi içselleştirir (Jæger & Møllegaard, 2017). Habitus, toplumsal konumla birlikte bir toplumsal-ilişki yapısı oluşturan somutlaşmış entelektüel eğilimlerdir. Habitus, "belirli bir kültüre ait tüm düşünce, algı ve eylemlerin inşasını anlamamızı sağlayan içselleştirilmiş şemalar sistemi" olarak da açıklanabilir.

Bu çalışmada kültürel sermaye; akademisyenlerin ebeveynlerinin eğitim ve mesleki düzeylerini ölçen *kurumsallaşmış kültürel sermaye* boyutu, akademisyenlerin çocukluklarının geçtiği evdeki kitap ve sanat eseri sayılarını ölçen *nesnelleştirilmiş kültürel sermaye* boyutu ve akademisyenlerin çocukluklarındaki sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımını ölçen *somutlaştırılmış kültürel sermaye* boyutu olarak işlevselleştirilmiştir.

Literatürde kültürel sermayenin akademik başarılar üzerindeki etkisini değerlendiren çokça çalışma yapılmış olsa da akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermayelerini değerlendiren çalışmalar sınırlıdır. Akademisyenlerin kültürel sermaye stoklarını en yüksek seviyede akademiye yani işlerine aktaran çalışma grubu oldukları göz önünde bulundurulduğunda bu konuda yapılacak çalışmalara ilişkin ihtiyaç göze çarpmaktadır. Bu nedenle, çalışmada akademisyenlerin kültürel sermayelerinin tespit edilmesi bir öncelik olarak görülmektedir. Buna göre, bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Akademisyenlerin anne ve baba eğitim seviyeleri nedir ve akademik unvana göre farklılaşmakta mıdır?
- Akademisyenlerin kardeş sayıları, çocukluk döneminin geçtiği yerleşim yeri ve okul öncesi eğitim alma durumları nasıldır ve akademik unvana göre farklılaşmakta mıdır?
- Akademisyenlerin kültürel sermayeleri nasıldır?
- Akademisyenlerin kültürel sermayeleri cinsiyet, üniversite türü, unvan ve çalışma alanına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Örneklem

Bu tarama deseninde tasarlanan çalışmanın evreni Türkiye'deki 200 üniversitede görev yapan 181,231 akademisyenden oluşmaktadır (YÖK, 2021). Veriler, araştırmaya gönüllü olarak katılan 14,215 akademisyenden online anket yoluyla toplanmıştır. Katılımcıların 7,668'i (54%) kadın ve 6,547'si erkektir (%46). Katılımcıların yaşları 23 ile 79 arasındadır ($\bar{X}=42.27$; $SS=10.01$). Katılımcıların 2,884'ü (%20) Profesör, 2,830'u (%19) Doçent, 3,785'i (%26) Doktor Öğretim Üyesi, 2,534'ü (%17) Araştırma Görevlisi ve 2,182'si (%15) Öğretim Görevlisidir. Katılımcılar 12

farklı bilim alanındandır ve büyük bir bölümü (%90) devlet üniversitesinde çalışmaktadır (Tablo 1). Çalışmanın güven aralığı %99, hata payı ise 0.02 olarak kabul edildiğinde 181,231 birimden öğretim üyesini temsil edecek olan minimum örneklem sayısı 4,054'tür (Hamburg, 1985). Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmanın 14,215 birimlik örneklem büyüklüğünün evren temsiliyetinin yeterli olduğu söylenebilir. Ayrıca örneklerimin çeşitli özellikleri (cinsiyet, akademik unvan, alanlar gibi) bağlamındaki tabakalaşması evrendeki tabakalaşmaşayla benzerdir.

Ölçümler

Çalışmanın başlangıcında, "Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu"ndan araştırmaya dair etik kurul onayı alınmıştır. Sonrasında ise demografik soruları içeren bir anket hazırlanarak akademisyenlerle iletişime geçilmiştir. İletişime geçilen akademisyenlere öncelikle çalışmanın amacı açıklanmış, bilgilendirilmiş onam formları toplanmış ve katılımcılara verilerin gizliliği, katılımın gönüllüğü ve anonimliği hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcı olacaklarını beyan eden akademisyenlere araştırma anketinin linki gönderilerek veri toplama araçlarını online ortamda cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların anketi cevaplaması yaklaşık 10 dakikalarını almıştır.

Santos ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen model temel alınarak geliştirilen anket akademisyenlerin ailelerinden edindikleri **kültürel sermaye yapısı** üç boyuttan ve farklı tiplerde 12 sorudan oluşmaktadır. İlk dört soru kültürel sermayenin "**Kurumsallaşmış Kültürel Sermaye**" boyutunu ölçmektedir. Bu boyutun soruları sınıflama türü ölçek yapısındadır. Katılımcıların kurumsallaşmış sosyal sermaye puanları "Eşitlik 1" kullanılarak hesaplanmıştır (Holt, 1997). Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim seviyeleri için ise UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması'nın (ISCED) 0-5 aralığındaki seviye derecelen-

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımlar

Cinsiyet	n	Kadın	Erkek				
		%					
Akademik Unvan	n	Prof.	Doç.	Dr. Öğr. Üyesi	Araş. Gör.	Öğr.Gör.	
	%	2,884	2,830	3,785	2,534	2,182	
Bilim Alanı		Eğitim Bilimleri	Fen Bilimleri ve Matematik	Filoloji	Güzel Sanatlar	Hukuk	İlahiyat
	n	1,663	1,008	386	505	261	288
	%	11.7	7.1	2.7	3.6	1.8	2.0
		Mimarlık, Planlama ve Tasarım	Mühendislik	Sağlık Bilimleri	Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler	Ziraat, Orman ve Su Ürünleri	Spor Bilimleri
	n	436	1,593	3,397	3,914	456	308
	%	3.1	11.2	23.9	27.5	3.2	2.2
Üniversite Türü	n	Devlet	Vakıf				
	%	12,829	1,386				
		90.2	9.8				

dirmesi; mesleki beceri puanlarının ISCO-08'in 1-4 derecelendirilmesi kullanılmıştır. Dolayısıyla elde edilebilecek minimum puan 1, maksimum puan 9'dur.

$$\left(\frac{\text{annenin meslek beceri seviyesi} + \text{annenin eğitim seviyesi}}{2} \right) + \left(\frac{\text{babanın meslek beceri seviyesi} + \text{babanın eğitim seviyesi}}{2} \right) \quad \text{Eşitlik 1}$$

Anketin iki sorusu ise kültürel sermayenin “**Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye**” boyutunu ölçmektedir. Bu boyutunu ölçen sorular ise “1. Çocukluğunuzda evinizde kaç kitap (ders kitapları hariç) vardı?” ve “2. Çocukluğunuzda evinizde kaç sanat eseri (tablo, heykel vs.) vardı?” şeklindedir. Katılımcılara ilk soruyu “25 kitap ve daha az”, “26-100 kitap”, “101-200 kitap”, “201-500 kitap” ve “500’den fazla kitap” olarak; ikinci soruyu ise “Hiç yok”, “1-2 eser”, “3-5 eser”, “6-10 eser” ve “10’dan fazla eser” şeklinde cevaplama seçenekleri sunulmuştur. Katılımcıların nesneleştirilmiş kültürel sermaye puanlarını hesaplamak için kitap grubu 1’den başlayarak 5’e kadar; sanat eseri grubu ise 0’dan başlayarak 4’e kadar puanlandırılmıştır. Daha sonra ise her bir katılımcı için iki sorunun puanları toplanarak nesneleştirilmiş kültürel sermaye puanları elde edilmiştir. Dolayısıyla bu boyuttan elde edilebilecek minimum puan 1, maksimum puan 9’dur.

Ölçeğin altı sorusu ise kültürel sermayenin “**Somutlaşan Kültürel Sermaye**” boyutunu ölçmektedir. Bu boyutunun ilk iki sorusu “Okul öncesi eğitim aldınız mı?” ve “Çocukluğunuzda okul dışı yabancı dil eğitimi aldınız mı?” şeklindedir. Bu sorularda hayır cevabı 0, evet cevabı ise 7 olarak puanlandı. Yine bu boyutun kalan dört sorusu (“Çocukluğunuzda aile bireyleriniz ne sıklıkta kitap okurlardı?”, “Çocukluğunuzda ders dışı etkinliklere katılım düzeyiniz neydi?”, “Çocukluğunuzda ebeveynlerinizle siyasi veya sosyal konuları ne sıklıkla tartıştınız?” ve “Çocukluğunuzda ebeveynlerinizle kitapları, filmleri veya televizyon programlarını ne sıklıkla tartıştınız?”) için “Ne kadar sıklıkla yaparsınız [...]” (1 = “Asla veya Neredeyse Hiç” ile 7 = “Oldukça Çok”) şeklinde yedi puanlık Likert ölçek kullanılmıştır. Daha sonra ise her bir katılımcı için altı sorunun ortalaması alınarak somutlaşan kültürel sermaye puanı elde edilmiştir. Dolayısıyla bu boyuttan elde edilebilecek minimum puan 1, maksimum puan ise 7’dir.

Analiz

Analiz öncesi çalışmada verilerin normal dağılım gösterip, göstermediğini belirlemek amacıyla *Kolmogorov-Smirnov* testi yapılmış ve sonuçların hem maddeler hem de toplam tutum puanları açısından normal dağılım sergilediği gözlenmiştir ($p>.05$). Kolmogorov-Smirnov testi sonrasında çalışmada akademisyenlerin kültürel sermayelerinin dağılımları betimsel istatistikler (ortalama ve standart sapma), akademisyenlerin anne ve baba eğitim seviyelerinin, kardeş sayılarının, çocukluk döneminin geçtiği yerleşim yerlerinin ve okul öncesi eğitim alma durumlarının akademik unvan açısından farklılıkları *ki-kare testi*; akademisyenlerin kültürel sermayelerinin cinsiyet ve görev yaptıkları üniversite türü değişkenleri açısından farklılıkları *bağımsız grup t-testi*; akademik unvan ve akademik alan değişkenlerine göre farklılıklar ANOVA; ANOVA sonrası alt

gruplar arasındaki farklılıklar post-hoc testlerinden Scheffe ve kültürel sermayenin boyutları arasındaki ilişkiler ise Pearson Çarpım Moment Korelasyon analiziyle incelenmiştir. Bu çalışmada yapılan veri analizlerinde anlamlılık düzeyi $p<.01$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Betimsel Analizler

Türkiye’deki akademisyenlerin anne ve baba eğitim seviyelerinin akademik unvana göre yüzdeleri Tablo 2’de sunulmuştur. Akademisyenlerin %54’ünün anne eğitim seviyesi ilköğretim ve altı iken sadece %14’ünün ise lisans veya üzeridir. Benzer şekilde akademisyenlerin %31’inin baba eğitim seviyesi ilköğretim ve altı iken %32’sinin ise lisans veya üzeridir. Akademik unvanlara göre hem anne ($X^2 = 639.17, p < 0.01$) hem de baba ($X^2 = 771.06, p < 0.01$) eğitim seviyeleri açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma görevlilerinin anne ve baba eğitim seviyeleri, diğer akademisyenlerin anne ve baba eğitim seviyelerinin üzerindedir. Araştırma görevlilerinin annelerinin lisans veya lisans üstü eğitim seviyesinde olma ihtimali, profesörlerin annesinin lisans veya lisans üstü eğitim seviyesinde olma ihtimalinin ortalama 1.16 katı olmalıdır. Bu olasılığın baba eğitim seviyesi için de benzer olduğu görülmüştür. Doçent ve Dr. Öğretim Üyelerinin annelerinin lisans veya lisans üstü eğitim düzeyinde olma ihtimali araştırma görevlilerinden yüksek, baba eğitim durumlarının lisans veya lisans üstü eğitim düzeyinde olma ihtimali ise benzerdir.

Akademisyenlerin kardeş sayıları, çocukluk döneminin geçtiği yerleşim yeri ve okul öncesi eğitim alma durumu Tablo 3’te betimlenmiştir. Akademisyenlerin %32’si dört ve üzeri çocuklu ailelere sahip; %23’ü çocukluk dönemini köy veya kasabada geçirmiş; %73’ü okul öncesi ise eğitim almamıştır. Akademik unvana göre kardeş sayısı ($X^2 = 458.01, p < 0.01$), çocukluk dönemi geçirdiği yerleşim yeri ($X^2 = 128.75, p < 0.01$) ve okul öncesi eğitim alma durumu ($X^2 = 547.95, p < 0.01$) açılarından anlamlı farklılık vardır.

Profesörlerin kardeş sayıları diğer akademisyenlerin kardeş sayılarının üzerindedir. Araştırma görevlilerinin tek çocuk, 1, 2 ve 3 kardeşi olma ihtimali, doçent ve Dr. Öğretim Üyeleri ile benzerken; Doçent ve Dr. Öğretim Üyelerinin 4 ve üzeri kardeşi olma ihtimali araştırma görevlilerinden 1,5 katı daha yüksektir. Akademisyenlerin yarısının çocukluk dönemleri taşrada geçmiş olup bu oran akademik unvanlar bağlamında farklılaşmaktadır. Ancak çocukluk dönemlerini köylerde ve kasabalarda geçiren profesör oranı diğer akademisyenlerin üzerindedir. Çalışmaya katılan profesörlerin %87’si herhangi bir şekilde okul öncesi eğitim almamışlardır. Bu oran doçentlerde %76, Dr. öğretim üyelerinde %67, araştırma görevlilerinde ise %61’dir.

Kültürel Sermaye Puanlarına İlişkin Genel Bulgular

Akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermaye mirasları betimlenmiştir (Tablo 4). Akademisyenlerin “Kurumsal Kültürel Sermaye” puan ortalamaları 3.67 (SS=2.23); “Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye” puan ortalamaları 3.11 (SS=2.05) ve “Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye” puan ortalamaları 2.93’tür (SS=1.40). Özetle akademisyenlerin her üç

Tablo 2: Anne ve Baba Eğitim Seviyesi Yüzdesi

Eğitim Seviyesi		Profesör	Doçent	Dr. Öğr. Üyesi	Araş. Gör.	Öğr. Gör.	Toplam
Mezuniyeti yok	Anne	28	19	14	8	14	17
	Baba	12	4	3	2	3	5
İlkokul	Anne	32	36	37	39	43	37
	Baba	27	30	24	23	30	27
Ortaokul	Anne	7	7	7	7	9	7
	Baba	9	8	10	9	13	10
Lise	Anne	17	18	19	24	19	19
	Baba	14	16	22	22	22	19
Ön Lisans	Anne	3	4	5	7	4	5
	Baba	5	9	8	10	8	8
Lisans	Anne	10	14	15	14	9	12
	Baba	21	25	24	26	20	23
Lisansüstü	Anne	3	2	3	1	1	2
	Baba	12	9	8	7	4	8

Tablo 3: Kardeş Sayısı, Çocukluk Döneminin Geçtiği Yerleşim Yeri ve Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu Yüzdesi

	Profesör	Doçent	Dr. Öğr. Üyesi	Araş. Gör.	Öğr. Gör.	Toplam
Kardeş Sayısı						
Tek çocuk	3	5	7	7	5	6
1 kardeş	27	36	37	41	38	36
2 kardeş	26	24	28	30	26	27
3 kardeş	14	15	12	12	13	13
4 ve üzeri kardeş	29	20	16	11	18	19
Yerleşim Yeri						
Köy	20	18	15	14	18	17
Kasaba	7	5	6	4	6	6
İlçe merkezi	18	21	22	27	22	22
İl merkezi	55	55	57	55	54	55
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu						
Hayır	87	76	67	61	73	73
Evet	13	24	33	39	27	27

kültürel sermaye boyutunun skoru da düşük seviyededir. Ayrıca akademisyenlerin toplam kültürel sermaye toplam puanlarının da (9.70 (SS=4.86) gibi oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca kültürel sermaye boyutlarının puanları arasındaki ilişkilerin korelasyon katsayılarına ilişkin incelemeler, kültürel sermaye boyutlarının puanları arasında pozitif anlamlı bir korelasyon olduğunu göstermektedir. En yüksek korelasyon “Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye” puanı ile “Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye” puanı ($r=.63$) arasında saptanmıştır.

Cinsiyet Farklılıkları

Akademisyenlerin kültürel sermaye puanlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılıkları *bağımsız grup t-testi* yöntemiyle incelenmiştir (Tablo 5). Kadın akademisyenlerin “Kurumsal Kültürel

Sermaye”, “Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye” ve “Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye” puanlarının erkek meslektaşlarından daha yüksek olduğunu saptanmıştır ($p<.001$).

Üniversite Farklılıkları

Akademisyenlerin kültürel sermaye puanlarının üniversite türü değişkeni açısından farklılıkları *bağımsız grup t-testi* yöntemiyle incelenmiştir (Tablo 6). Elde edilen bulgular vakıf üniversitelerindeki akademisyenlerin “Kurumsal Kültürel Sermaye”, “Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye” ve “Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye” puanlarının devlet üniversitelerindeki meslektaşlarından daha yüksek olduğunu göstermektedir ($p<.001$).

Tablo 4: Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Katsayıları

Kültürel Sermaye	\bar{X}	SS	1	2	3	4
Kurumsal Kültürel Sermaye	3.67	2.23	-			
Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye	3.11	2.05	.57*	-		
Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye	2.93	1.40	.59*	.63*	-	
Toplam	9.70	4.86	.87*	.86*	.82*	-

* $p < .001$.**Tablo 5:** Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Kültürel Sermaye	Kadın		Erkek		t	p
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Kurumsal Kültürel Sermaye	4.12	2.23	3.14	2.11	26.64	<.01
Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye	3.37	2.04	2.80	2.01	16.89	<.01
Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye	3.24	1.45	2.57	1.26	28.93	<.01
Toplam	10.72	4.80	8.51	4.65	27.80	<.01

Kadın $n = 7,668$; Erkek $n = 6,553$; $Sd = 14,213$.**Tablo 6:** Üniversite Türü Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Kültürel Sermaye	Devlet		Vakıf		t	p
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Kurumsal Kültürel Sermaye	3.59	2.20	4.38	2.36	-12.49	<.01
Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye	3.06	2.02	3.54	2.28	-8.23	<.01
Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye	2.90	1.39	3.25	1.45	-9.01	<.01
Toplam	9.55	4.79	11.16	5.25	-11.80	<.01

Devlet Üniversitesi $n = 12,839$; Vakıf Üniversitesi $n = 1,386$; $Sd = 14,213$.

Akademik Unvan Farklılıkları

Akademisyenlerin kültürel sermaye puanlarının akademik unvan değişkeni açısından farklılıkları ANOVA yöntemiyle incelenmiştir (Tablo 7). Sonuçlar her üç kültürel sermaye boyutunda ve toplam puanda anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .001$). ANOVA sonuçlarına göre "Kurumsallaşmış Kültürel Sermaye" boyutunda öğretim görevlisi olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=3.28$, $SS=1.95$) Profesör ($\bar{X}=3.48$, $SS=2.32$), Doçent ($\bar{X}=3.70$, $SS=2.30$), Dr. Öğretim Üyesi ($\bar{X}=3.86$, $SS=2.29$) ve araştırma görevlisi ($\bar{X}=3.86$, $SS=2.07$) olan akademisyenlerden anlamlı olarak daha düşüktür ($p < .001$). Ayrıca profesörlerin puanları doçent, Dr. öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinden daha düşük; Dr. öğretim üyelerinin puanları ise doçentlerden daha yüksektir.

"Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye" boyutunda öğretim görevlisi olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=2.95$, $SS=1.94$) profesör ($\bar{X}=3.13$, $SS=2.23$), Dr. öğretim üyesi ($\bar{X}=3.16$, $SS=2.04$) ve araştırma görevlisi ($\bar{X}=3.22$, $SS=1.96$) olan akademisyenlerden anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür ($p < .001$). Ayrıca doçent olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=3.00$, $SS=1.97$) Dr. öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinden daha düşüktür.

"Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye" boyutunda ise Dr. öğretim üyesi olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=3.03$, $SS=1.43$) pro-

fesör ($\bar{X}=2.86$, $SS=1.35$), doçent ($\bar{X}=2.87$, $SS=1.36$) ve öğretim görevlisi ($\bar{X}=2.77$, $SS=1.36$) olan akademisyenlerden; araştırma görevlisi olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=3.04$, $SS=1.46$) profesör, doçent ve öğretim görevlisi olan akademisyenlerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < .001$).

Toplam kültürel sermayede öğretim görevlisi olan akademisyenlerin puanları ($\bar{X}=9.01$, $SS=4.39$) profesör ($\bar{X}=9.48$, $SS=5.14$), doçent ($\bar{X}=9.58$, $SS=4.84$), Dr. öğretim üyesi ($\bar{X}=10.07$, $SS=4.95$) ve araştırma görevlisi ($\bar{X}=10.13$, $SS=4.69$) olan akademisyenlerden anlamlı olarak daha düşüktür ($p < .001$). Ayrıca Dr. öğretim üyesi ve araştırma görevlisi olan akademisyenlerin puanları profesör ve doçentlerden daha yüksektir.

Akademik Alan Farklılıkları

Akademisyenlerin kültürel sermaye puanlarının akademik alan değişkeni açısından farklılıkları ANOVA yöntemiyle incelenmiştir (Tablo 8). Sonuçlar akademik alan değişkenine göre her üç kültürel sermaye boyutunda ve toplam puanda anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir ($p < .001$). ANOVA sonuçlarına göre "Kurumsallaşmış Kültürel Sermaye" boyutunda ilahiyat alanında olan akademisyen puanlarının ($\bar{X}=2.18$, $SS=1.46$) eğitim bilimleri ($\bar{X}=3.27$, $SS=2.09$), fen bilimleri ve matematik ($\bar{X}=3.27$, $SS=1.86$), filoloji ($\bar{X}=3.21$, $SS=1.90$), güzel sanatlar ($\bar{X}=3.97$, $SS=2.33$), hukuk ($\bar{X}=5.13$, $SS=2.58$), mimarlık, planlama

Tablo 7: Akademik Unvan Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kültürel Sermaye	Var. K.	K. T.	K. O.	F	p
Kurumsal Kültürel Sermaye	G. Arası	671.96	167.99	34.21	<.001
	G. İçi	69772.47	4.91		
	Toplam	70444.43			
Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye	G. Arası	135.56	33.89	8.10	<.001
	G. İçi	59454.03	4.18		
	Toplam	59589.59			
Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye	G. Arası	151.22	37.80	19.30	<.001
	G. İçi	27826.79	1.95		
	Toplam	27978.01			
Toplam	G. Arası	2205.83	551.45	23.49	<.001
	G. İçi	333546.02	23.47		
	Toplam	335751.85			

Tablo 8: Akademik Alan Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kültürel Sermaye	Var. K.	K. T.	K. O.	F	p
Kurumsal Kültürel Sermaye	G. Arası	3211.63	291.97	61.67	<.001
	G. İçi	67232.75	4.73		
	Toplam	70444.43			
Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye	G. Arası	1377.42	125.22	30.55	<.001
	G. İçi	58212.18	4.09		
	Toplam	59589.59			
Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye	G. Arası	686.09	62.32	32.45	<.001
	G. İçi	27291.92	1.92		
	Toplam	27978.01			
Toplam	G. Arası	12747.28	1158.84	50.95	<.001
	G. İçi	323004.57	22.72		
	Toplam	335751.85			

ve tasarım ($\bar{X}=5.04$, $SS=2.17$), mühendislik ($\bar{X}=3.88$, $SS=2.25$), sağlık bilimleri ($\bar{X}=3.96$, $SS=2.33$), sosyal, beşeri ve idari bilimler ($\bar{X}=3.56$, $SS=2.15$), ziraat, orman ve su ürünleri ($\bar{X}=3.03$, $SS=2.08$), spor bilimleri ($\bar{X}=3.20$, $SS=1.95$) alanındaki akademisyenlerden anlamlı olarak daha düşüktür ($p<.001$). Ayrıca eğitim bilimleri alanındaki akademisyenlerin puanları güzel sanatlar, hukuk, mimarlık, planlama ve tasarım, mühendislik, sağlık bilimleri ve sosyal, beşeri ve idari bilimler alanlarındaki akademisyenlerinkinden daha düşüktür. Hukuk, mimarlık, planlama ve tasarım alanlarındaki akademisyenlerin puanları ise diğer bütün alanlardan daha yüksektir. Güzel sanatlar alanındaki akademisyenlerin puanlarının ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, filoloji, sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Mühendislik alanındaki akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, filoloji, sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Sağlık bilimleri

alanındaki akademisyenlerin puanları ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, filoloji, sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Son olarak sosyal, beşeri ve idari bilimler alanındaki akademisyenlerin puanlarının eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik ile ziraat, orman ve su ürünleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“Nesneleştirilmiş Kültürel Sermaye” boyutunda hukuk ($\bar{X}=4.40$, $SS=2.47$) ve mimarlık, planlama ve tasarım ($\bar{X}=4.20$, $SS=2.03$) alanlarından olan akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri ($\bar{X}=2.93$, $SS=1.95$), fen bilimleri ve matematik ($\bar{X}=2.90$, $SS=1.86$), filoloji ($\bar{X}=3.28$, $SS=2.11$), güzel sanatlar ($\bar{X}=3.55$, $SS=2.37$), ilahiyat ($\bar{X}=2.91$, $SS=2.09$), mühendislik ($\bar{X}=3.23$, $SS=2.10$), sağlık bilimleri ($\bar{X}=3.01$, $SS=1.96$), sosyal, beşeri ve idari bilimler ($\bar{X}=3.07$, $SS=2.02$), ziraat, orman ve su ürünleri ($\bar{X}=2.63$, $SS=1.99$), spor bilimleri ($\bar{X}=2.73$, $SS=1.87$) alanlarındaki akademisyenlerden anlamlı olarak daha yüksektir ($p<.001$). Ayrıca filoloji alanındaki akademisyenlerin puanları ziraat, orman ve su ürün-

leri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Güzel sanatlar alanındaki akademisyenlerin puanları ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, ilahiyat, sağlık bilimleri, sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Bununla birlikte Mühendislik alanındaki akademisyenlerin puanlarının eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, sağlık bilimleri, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin puanları ise ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek; sosyal, beşeri ve idari bilimler alanındaki akademisyenlerin puanları ziraat, orman ve su ürünleri alanındaki akademisyenlerden daha yüksektir.

“Somutlaştırılmış Kültürel Sermaye” boyutunda hukuk ($\bar{X}=3.79$, $SS=1.65$) ve mimarlık, planlama ve tasarım ($\bar{X}=3.56$, $SS=1.31$) alanlarından olan akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri ($\bar{X}=2.74$, $SS=1.34$), fen bilimleri ve matematik ($\bar{X}=2.64$, $SS=1.23$), filoloji ($\bar{X}=2.88$, $SS=1.37$), güzel sanatlar ($\bar{X}=3.07$, $SS=1.40$), ilahiyat ($\bar{X}=2.41$, $SS=1.07$), mühendislik ($\bar{X}=2.87$, $SS=1.39$), sağlık bilimleri ($\bar{X}=2.99$, $SS=1.40$), sosyal, beşeri ve idari bilimler ($\bar{X}=2.98$, $SS=1.44$), ziraat, orman ve su ürünleri ($\bar{X}=2.56$, $SS=1.39$), spor bilimleri ($\bar{X}=2.92$, $SS=1.07$) alanlarındaki akademisyenlerden anlamlı olarak daha yüksektir ($p<.001$). Ayrıca filoloji alanındaki akademisyenlerin puanları ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Güzel sanatlar alanındaki akademisyenlerin puanları ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, ilahiyat, sağlık bilimleri, sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Bunun yanı sıra mühendislik alanındaki akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, sağlık bilimleri, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin ise puanları ziraat, orman ve su ürünleri alanındaki akademisyenlerden daha yüksek; sosyal, beşeri ve idari bilimler alanındaki akademisyenlerin puanları ziraat, orman ve su ürünleri alanındaki akademisyenlerden daha yüksektir.

Toplam kültürel sermaye boyutunda ise hukuk ($\bar{X}=13.33$, $SS=5.83$) ve mimarlık, planlama ve tasarım ($\bar{X}=12.82$, $SS=4.36$) alanlarından olan akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri ($\bar{X}=8.96$, $SS=4.51$), fen bilimleri ve matematik ($\bar{X}=8.81$, $SS=4.09$), filoloji ($\bar{X}=9.38$, $SS=4.55$), güzel sanatlar ($\bar{X}=10.59$, $SS=5.21$), ilahiyat ($\bar{X}=7.51$, $SS=4.01$), mühendislik ($\bar{X}=9.98$, $SS=5.07$), sağlık bilimleri ($\bar{X}=9.97$, $SS=4.92$), sosyal, beşeri ve idari bilimler ($\bar{X}=9.62$, $SS=4.78$), ziraat, orman ve su ürünleri ($\bar{X}=8.23$, $SS=4.88$), spor bilimleri ($\bar{X}=8.87$, $SS=4.09$) alanlarındaki akademisyenlerden anlamlı olarak daha yüksektir ($p<.001$). Ayrıca filoloji alanındaki akademisyenlerin puanları ilahiyat alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Fen bilimleri ve matematik alanındaki akademisyenlerin puanları ise ilahiyat alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Bununla birlikte güzel sanatlar alanındaki akademisyenlerin puanlarının eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, filoloji, ilahiyat,

sosyal, beşeri ve idari bilimler, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mühendislik alanındaki akademisyenlerin puanlarının ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, ilahiyat, ziraat, orman ve su ürünleri ve spor bilimleri alanlarındaki akademisyenlerden daha yüksek; sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin puanları eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, ilahiyat, ziraat, orman ve su ürünleri alanındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal, beşeri ve idari bilimler alanındaki akademisyenlerin puanları ise eğitim bilimleri, fen bilimleri ve matematik, ilahiyat, ziraat, orman ve su ürünleri alanındaki akademisyenlerden daha yüksektir. Son olarak spor bilimleri alanındaki akademisyenlerin puanları ilahiyat alanındaki akademisyenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada yükseköğretim literatüründe kısmen ihmal edilen akademisyenlerin kültürel sermayelerini araştırmak için yapılan çağrılara cevap vermek amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, Türkiye’deki akademisyenlerin çoğunluğunun eğitim seviyesi düşük anne-babalara sahip olduğunu, çok çocuklu ailelerden geldiklerini, erken çocukluk dönemleri köy veya kasaba geçirdiklerini ve okul öncesi eğitim almadıklarını göstermiştir.

Çalışmada elde edilen en önemli bulgu ise akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermaye miraslarının oldukça düşük seviyede olmasıdır. Üniversiteler sadece bilim, bilgi edinme ve üretme merkezi olma işlevine sahip olmayıp aynı zamanda bilgiye ulaşma yönteminin, bilme biçimlerinin, bilgi çeşitlerinin, kültür ve sanatın da edinildiği yerdir. Bu nedenle akademisyenlerin, eğitim kademelerinin hepsinden sırası ile geçmiş ve orada kendinden sonraki nesilleri yetiştirecek olan hocaları yetiştirerek “hocaların hocası” sıfatıyla yüksek düzeyde bir kültürel sermayeye sahip olmaları önemlidir (Tezcan, 2019). Ancak Türk yükseköğretim sisteminin bu durumu yansıtmadığı söylenebilir. Akademisyenlerin ailelerinden edindikleri kültürel sermayelerin oldukça düşük olması Türk üniversitelerinin sıralama sistemlerinde gerilerde olmasıyla da ilişkilendirilebilir. Öyle ki Bourdieu’e (2015) göre akademisyenin egemen sermayesi yani sahip olduğu tüm sermaye türleri içerisinde baskın olan sermayesi kültürel sermayedir. Örneğin pek çok araştırma bireylerin kültürel sermayelerinin bilimdeki geleceklerine yönelik olarak yordayıcı etkisi olduğunu göstermiştir (Archer, 2010; Archer ve ark., 2010, 2012, 2014, 2015). Yine bu çalışmanın yazarı tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada da akademisyenlerin öz-kültürel sermayelerinin bireysel iş performanslarının yüzde 13’ünü açıklayabildiği saptanmıştır. Literatürdeki çalışmalardan hareketle akademisyenlerin kültürel seçimlerinin ailelerinden edindikleri kültürel mirasa göre performanslarını daha fazla etkileyebilecekleri sonucuna varılabileceğini göstermektedir.

Kadın akademisyenlerin kültürel sermayeleri erkek meslektaşlarından anlamlı olarak yüksektir. Bu yükseklik sadece toplam puanla sınırlı olmayıp her üç kültürel sermaye boyutu içinde geçerlidir. Örneğin kadın akademisyenlerin kurumsal kültürel sermayeleri erkek meslektaşlarının ortalama 1.31 katı, somutlaştırılmış kültürel sermayeleri 1.26 katı ve nesneleştirilmiş

kültürel sermayeleri ise 1.20 katıdır. Özetle Türkiye'deki kadın akademisyenler kültürel sermayesi daha yüksek ailelerden gelmektedir. Bu durum cinsiyet eşitsizliği açısından hâlâ aşılması gerek bir engel olarak yorumlanabilir.

Akademisyenlerin akademik unvanlarına göre kültürel sermayelerinin sıralaması Araştırma görevlisi, Dr. öğretim üyesi, doçent, profesör ve öğretim görevlisi şeklindedir. Türkiye'de yükseköğretimle ilgili tartışmaların başında gelen akademisyenlerin "elitlerin mesleği" olduğu söylemi günümüz için pek gerçekçi değildir. Öyle ki bugün çoğunluğu 20'li yaşlarında olan araştırma görevlilerinin dahi kültürel sermayeleri oldukça düşüktür. Örneğin, erken Cumhuriyetle birlikte akademinin ihtiyaç duyduğu kültürel sermayesi yüksek kadro, nitelikli eleman eksikliğinden dolayı yönetici elit kadrolarının çoğunlukla yurt dışında öğrenim görmüş aile efradı ile karşılanmıştır. Kültürel sermayesi yüksek bu yönetici sınıf, kurdukları yüksek sosyal ve kültürel sermayeleri ile uzunca bir süre akademinin baş aktörleri hâline gelmişlerdir. Elit dedelerin yüksek kültürel sermaye sahibi torunları, habituslarının da etkisi ile yurt dışına öğrenim görmeye gitmişler ve döndüklerinde tercihleri ve yatkınlıkları nispetinde devlet kadrolarında ya da üniversitede kendilerine yer bulmuşlardır (Tezcan, 2019). Günümüzde ise gelişmiş Batı toplumlarının aksine Türkiye'de akademisyenlik, söz konusu toplumun kültürel seçkinliği ile benzer olup akademisyen olmak, Türkiye'de toplumsal tavanda yer almayı veya bu tavanın habitusuna göre bir hayat yapılandırmasına sahip olmayı gerektirmemektedir.

Katılımcıları belirlerken rassal olmayan bir örnekleme yöntemi kullanmak, bu çalışmanın metodolojik sınırlılıklarından biriydi. Ek olarak, araştırma deseninin kesitsel doğası, kültürel sermayenin daha derin bir şekilde anlaşılmasını engelledi. Bu nedenle gelecekteki çalışmalarda, kültürel sermayenin akademisyenlerin akademik üretimleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gereklidir. Yine de tüm bu sınırlılıklarına rağmen mevcut bulguların yükseköğretim literatürüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Archer, L. (2010). "We raised it with the head": The educational practices of minority ethnic, middle-class families. *British Journal of Sociology of Education*, 31(4), 449–469. <https://doi.org/10.1080/01425692.2010.484921>
- Archer, L., Dawson, E., DeWitt, J., Seakins, A., & Wong, B. (2015). "Science capital": A conceptual, methodological, and empirical argument for extending bourdieusian notions of capital beyond the arts. *Journal of Research in Science Teaching*, 52(7), 922–948. <https://doi.org/10.1002/tea.21227>
- Archer, L., DeWitt, J., Osborne, J., Dillon, J., Willis, B., & Wong, B. (2010). "Doing" science versus "being" a scientist: Examining 10/11-year-old schoolchildren's constructions of science through the lens of identity. *Science Education*, 94(4), 617–639. <https://doi.org/10.1002/sce.20399>
- Archer, L., DeWitt, J., Osborne, J., Dillon, J., Willis, B., & Wong, B. (2012). Science aspirations, capital, and family habitus. *American Educational Research Journal*, 49(5), 881–908. <https://doi.org/10.3102/0002831211433290>
- Archer, L., Dewitt, J., & Willis, B. (2014). Adolescent boys' science aspirations: Masculinity, capital, and power. *Journal of Research in Science Teaching*, 51(1), 1–30. <https://doi.org/10.1002/tea.21122>
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice* (translated by Richards Nice). Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1986). Habitus, code et codification. *Actes de La Recherche En Sciences Sociales*, 61(1), 40–44.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayrım: Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi*. Heretik.
- Bourdieu, P., & Nice, R. (2012). Distinction: A social critique of the judgement of taste. In *Food and Culture: A reader* (pp. 31–39). <https://doi.org/10.4324/9780203079751-11>
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1979). *The Inheritors: French students and their relation to culture*. University of Chicago Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1996). *Reproduction in education, society and culture*. Sage.
- Davies, S., & Rizk, J. (2018). The three generations of cultural capital research: A narrative review. *Review of Educational Research*, 88(3), 331–365. <https://doi.org/10.3102/0034654317748423>
- Gaddis, S. M. (2013). The influence of habitus in the relationship between cultural capital and academic achievement. *Social Science Research*, 42(1), 1–13.
- Garibaldi, P. (2006). *Personnel economics in imperfect labour markets*. Oxford University Press.
- Holt, D. B. (1997). Distinction in America? Recovering Bourdieu's theory of tastes from its critics. *Poetics*, 25(2–3), 93–120. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(97\)00010-7](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(97)00010-7)
- Huang, S. (Sam), Yu, Z., Shao, Y., Yu, M., & Li, Z. (2020). Relative effects of human capital, social capital and psychological capital on hotel employees' job performance. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(2), 490–512. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-07-2020-0650>
- Jæger, M. M., & Møllegaard, S. (2017). Cultural capital, teacher bias, and educational success: New evidence from monozygotic twins. *Social Science Research*, 65, 130–144. <https://doi.org/10.1016/J.SSRESEARCH.2017.04.003>
- Kim, N., & Shim, C. (2018). Social capital, knowledge sharing and innovation of small- and medium-sized enterprises in a tourism cluster. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(6), 2417–2437. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-07-2016-0392>
- Robbins, D. (2005). The origins, early development and status of Bourdieu's concept of "cultural capital." *British Journal of Sociology*, 56(1), 13–30. <https://doi.org/10.1111/J.1468-4446.2005.00044.X>
- Roose, H. (2015). Signs of 'emerging' cultural capital? Analysing symbolic struggles using class specific analysis. *Sociology*, 49(3), 556–573. <https://doi.org/10.1177/0038038514544492>
- Santos, A. S., Reis Neto, M. T., & Verwaal, E. (2018). Does cultural capital matter for individual job performance? A large-scale survey of the impact of cultural, social and psychological capital on individual performance in Brazil. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 67(8), 1352–1370. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-05-2017-0110>

- Sullivan, A. (2008). Cultural capital, cultural knowledge and ability. *Sociological Research Online*, 12(6), 91–104. <https://doi.org/10.5153/sro.1596>
- Tan, E. (2014). Human capital theory. *Review of Educational Research*, 84(3), 411–445. <https://doi.org/10.3102/0034654314532696>
- Tezcan, A. M. (2019). *Türkiye'nin toplumsal dönüşümü ve akademi (Yayımlanmamış doktora tezi)*. İstanbul Üniversitesi.
- Santos, A. S., Reis Neto, M. T. & Verwaal, E. (2018). Does cultural capital matter for individual job performance? A large-scale survey of the impact of cultural, social and psychological capital on individual performance in Brazil, *International Journal of Productivity and Performance Management*, 67(8) 1352–1370. doi: 10.1108/IJPPM-05-2017-0110.
- YÖK. (2021). *Yükseöğretim bilgi yönetim sistemi*. YÖK. <https://istatistik.yok.gov.tr/>